

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การทอผ้าพื้นเมือง เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงถึงผลงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดสืบสานต่อกันมาช้านานในสังคมไทย ในอดีตการทอผ้าเป็นงานฝีมือที่ทำกันเกือบทุกครัวเรือนมากกว่างานหัตถกรรมพื้นบ้านอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเอาไว้ใช้สอยกันภายในครัวเรือนส่วนที่เหลือใช้ก็ขายแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชน ปัจจุบันวัตถุประสงค์ของการทอผ้าได้เปลี่ยนมาเป็นการทอผ้าเพื่อเป็นอาชีพ เนื่องจากวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนจากภาคเกษตรมาเป็นภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ประกอบกับปัญหาการขาดปัจจัยทางการตลาดในภาคเกษตร เช่น น้ำ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์และอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากร ทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดไม่เพียงพอ เป็นผลให้ชุมชนหันกลับมาประกอบอาชีพเสริมในด้านที่ชุมชนมีทักษะและประสบการณ์ อีกทั้งเมื่อประเทศประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในทุกระดับ และก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานตามมา ทำให้ประเทศไทยมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องแก้ไขปัญหานี้และฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ แนวทางหนึ่งที่สามารถทำได้คือ การพัฒนาธุรกิจระดับท้องถิ่นเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศต่อไป การทอผ้าเพื่อการสร้างอาชีพรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะเป็นไปได้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ

เนื่องจากสภาพและลักษณะของอุตสาหกรรมทอผ้าในครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นอาชีพของชาวไร่ชาวนาที่ถือเอาการทอผ้าเป็นอาชีพรองหรืออาชีพเสริม จะทำกันหลังจากว่างจากการเกษตรหรือมีการสั่งซื้อ หรือเมื่อมีเวลาว่าง โดยให้ความสำคัญแก่อาชีพเกษตรกรรมเป็นอันดับแรก จึงทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะ ทำให้ผลิตภัณฑ์ขาดคุณภาพและไม่ได้คิดว่าอุตสาหกรรมในครัวเรือนนั้นเป็นงานที่ต้องการแสดงฝีมือและรักษาไว้ซึ่งศิลปะ และเกิดปัญหาความไม่แน่นอนในปริมาณการผลิต เช่น ในช่วงฤดูกาลที่มีความต้องการผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนมากแต่ตรงกับช่วงฤดูกาลทำการเกษตร ทำให้การผลิตไม่เพียงพอ เมื่อหมดฤดูกาลทำการเกษตรผู้ผลิตกลับผลิตผลิตภัณฑ์ในปริมาณมากจนล้นตลาดทำให้ขายไม่ได้ราคา นอกจากนี้ความไม่แน่นอนในการผลิตยังจะเกิดจากชาวบ้านขาดความรับผิดชอบในการรับคำสั่งซื้อ ผลิตให้ไม่ทันตรงตามกำหนดเวลา และคุณภาพไม่ตรงตามที่สั่ง ทำให้เกิดปัญหาทางการตลาดและยังต้องเผชิญกับการกดราคาของ

พ่อค้าคนกลางอีกด้วย ปัญหาเหล่านี้มีผลกระทบต่อรายได้ของผู้ผลิต ทำให้ผลตอบแทนที่ได้อาจจะไม่คุ้มกับทุนที่ลงไป

ดังนั้นในการศึกษครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาผลตอบแทนจากการลงทุนในการผลิตผ้าทอพื้นเมืองระดับอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยศึกษาในเขตอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นอำเภอที่มีการทอผ้าเป็นจำนวนมาก และมีชื่อเสียงในการทอผ้าฝ้ายและผ้าไหม โดยมุ่งที่จะศึกษาถึงผลตอบแทนจากการลงทุนของผู้ผลิตว่าคุ้มกับเงินลงทุนที่ลงไปหรือไม่ ตลอดจนศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางที่จะสนับสนุนและส่งเสริมอาชีพการทอผ้าให้ดีขึ้น เพิ่มรายได้ให้คนในท้องถิ่น และรักษาอุตสาหกรรมทอผ้าทอพื้นเมืองในครัวเรือนที่เป็นสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวตามแบบและลวดลายที่ทำสืบเนื่องต่อกันมาช้านานให้ดำรงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาดัชนีทุนและผลตอบแทนของการผลิตผ้าทอพื้นเมือง ระดับอุตสาหกรรมในครัวเรือน ในเขตอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพการผลิตผ้าทอพื้นเมือง ระดับอุตสาหกรรมในครัวเรือน ในเขตอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตและวิธีการศึกษา

1. ขอบเขตการศึกษา

ในการค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปร่างการผลิตผ้าทอพื้นเมืองตั้งแต่เริ่มดำเนินกิจการ กรรมวิธีการผลิตผ้าทอ ตลอดจนการจัดจำหน่ายว่ามีต้นทุนและผลตอบแทนคุ้มค่าแก่การลงทุนหรือไม่ โดยทำการศึกษาระดับอุตสาหกรรมครัวเรือนในเขตอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมุ่งที่จะสำรวจผู้ผลิต ผู้ผลิตและจำหน่ายและผู้ลงทุนที่ทำการผลิตเพื่อจำหน่ายในเขตที่ทำการสำรวจเท่านั้น ไม่รวมถึงผู้รับจ้างและคนกลางที่รับซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอเพื่อจำหน่ายและขายส่งอีกต่อหนึ่ง ส่วนผู้ผลิตที่จดทะเบียนกิจการของตนเป็นโรงงานอุตสาหกรรมมิได้รวมไว้ในขอบเขตของการศึกษาในครั้งนี้

2. การศึกษาและการเก็บข้อมูล

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยทำแบบสอบถามสัมภาษณ์ชาวบ้านผู้ผลิตผ้าทอพื้นเมืองและผู้นำกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองระดับครัวเรือนในเขตอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ 2 วิธี คือ ใช้แบบสอบถามที่จัดเตรียมขึ้นในการสัมภาษณ์และสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงจุดที่อยากรู้ซึ่งไม่มีในแบบสอบถาม โดยใช้ตัวอย่างจากกลุ่มทอผ้าที่มีการเก็บจำนวน

ประชากรที่ประกอบอาชีพทอผ้าไว้ที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 65 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)¹ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มทอผ้าทรายมูล	10	ราย
2. กลุ่มทอผ้าบ้านป่าสักขวาง	15	ราย
3. กลุ่มทอผ้าบ้านออนใต้	20	ราย
4. กลุ่มทอผ้าบวกค้าง	20	ราย ²

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร บทความ รายงานวิจัย แบบอย่างการลงทุน และเอกสารรายงานการศึกษา รวมไปถึงการศึกษาข้อมูลทางสถิติจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ และเอกชน ที่เกี่ยวข้อง

3. นิยามศัพท์ คำศัพท์ที่สำคัญในการจัดทำงานค้นคว้าโดยอิสระ ประกอบด้วย

ผ้าทอพื้นเมือง หมายถึง ผ้าทอเป็นเมตรหรือผ้าผืนที่ผลิตขึ้นหรือทอขึ้นจากฝ้าย

มีลวดลาย และสีสวยงามตามความนิยมของตลาด โดยคงเอกลักษณ์ของการผลิตแบบดั้งเดิมของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้าน (Hand Made) ที่สามารถนำไปตัดเย็บเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ทอชนิดอื่น ๆ ได้

อุตสาหกรรมในครัวเรือน หมายถึง อุตสาหกรรมการผลิตผ้าทอพื้นเมืองที่มีวิธีการดำเนินการผลิตแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดกันมาจากบรรพบุรุษ โดยดำเนินการผลิตภายในบ้าน หรือใกล้กับบริเวณบ้าน โดยใช้แรงงานจากสมาชิกในครอบครัว หรือรวมกลุ่มกันผลิตกับเพื่อนบ้าน

การผลิตผ้าทอพื้นเมืองระดับอุตสาหกรรมในครัวเรือน หมายถึง การประกอบอาชีพในการทอผ้าฝ้าย เป็นเมตร หรือผ้าผืนด้วยเครื่องมือทำด้วยไม้ซึ่งมีทั้งชนิด กี่พื้นเมือง และกี่กระตุกเท่านั้น ไม่มีการใช้เครื่องจักรแบบทันสมัย และผลิตขึ้นภายในบริเวณที่อยู่อาศัย หรือใกล้เคียง โดยใช้แรงงานในครัวเรือนมาประกอบอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ อาจจะจ้างผู้อื่นมาประกอบอุตสาหกรรมเป็นอาชีพหลัก หรือใช้เวลาว่างจากงานอื่นมาประกอบอุตสาหกรรมประเภทนี้

¹ นาราศรี ไวนิชกุล และชูศักดิ์ อุดมศรี, ระเบียบวิธีวิจัยธุรกิจ (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 75

² ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชน อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

ผลตอบแทนจากการลงทุน (Return On Investment)³ หมายถึง อัตราส่วนที่เกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างกำไรที่เกิดขึ้นหลังหักค่าใช้จ่ายต่างๆ แล้วเทียบกับสินทรัพย์ถาวรที่ใช้ในกิจการทั้งสิ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงต้นทุน และผลตอบแทนของการผลิตผ้าทอพื้นเมือง ระดับอุตสาหกรรม ในครัวเรือน ในเขตอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
2. ทำให้ได้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคในการประกอบอาชีพการทอผ้า และแนววิธีการแก้ไข

³ เบญจวรรณ รัศมีสุธี, การเงินธุรกิจ(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ : วิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), หน้า 34-35